

Vesiensuojelu turveluvan edellytyksenä

Jan Eklund, Vaasan hallinto-oikeus

Vesistön pilaaminen

Turvekentän kuivatusvesien mukana vesistöön johdetaan ravinteita ja orgaanista ainetta, jotka aiheuttavat veden laadun, pohjan ja vesiekosysteemin muutoksia kuten rehevöitymistä ja liettymistä. Muutos vastaanottavassa vesistössä voi olla pieni tai iso. Kun muutos ylittää tietyn kynnyksen, yhteiskunta pitää sitä pilaamisena.

Pilaamiskynnyksen taso vaihtelee ajassa. Vesilaki määritteli jo 1960-luvulla, että vesistön pilaaminen ilman lupaa oli kielletty. Pilaamisella laki tarkoitti aineen johtamista vesistöön niin, että veden laatu muuttuu haitallisesti tai kalakannalle aiheutuu vahinkoa (vesilaki 264/1961 1 luku 19§).

Kun nykyaikainen teollinen turvetuotanto alkoi 1960-70 lukujen taitteessa, pitivät sekä valvontaviranomaiset että tuottajat turvetuotantoa ojitukseen verrattavana hankkeena, josta ei aiheudu vesistön pilaamista ja joka ei tarvitse lupaa. 1980-luvulla KHO ratkaisi, että turvetuotantoalueen kuivatusvesiä oli pidettävä jätevesinä (KHO:1984-A-II-105 ja KHO:1985-A-II-98). Vaikka laki oli sama, sen tulkinta oli muuttunut päinvastaiseksi.

Lupa

Lupajärjestelmä on yhteiskunnan keino varmistaa, että taloudellinen toiminta ei pilaa ympäristöä. Pilaantumisenä ympäristönsuojelulaki määrittelee mm. päästöstä johtuvaa haittaa luonnolle ja sen toiminnalle, ympäristön viihtyisyyden vähentymistä, ympäristön virkistysarvon vähentymistä tai vahinkoa toisen omaisuudelle (ympäristönsuojelulaki 86/2000 3§). Ympäristönsuojeluasetuksen perusteella yli 10 ha turvetuotantoalueella on oltava ympäristölupa (YSA 169/2000 1§ 7 d) kohta).

Mikä on merkittävää pilaantumista, ei ole kirjoitettu lakiin. Asiaa arvioidaan lupaprosessissa, missä hakijan, viranomaisten ja vahingonkärsijöiden käsitykset kohtaavat. Yhteiskunnan käsitystä pilaantumisesta tulkitsevat viime kädessä lupaviranomainen ja valitustuomioistuimet.

Käytäntö

Nykyinen lupakäytäntö on, että turvekentältä johdettavat vedet on käsiteltävä

- Ympärivuotisesti kemikaloinnilla, jos kenttä on uusi ja iso ja alapuolisen vesistön tila vaatii tehokasta puhdistusta. Kemikaloinnin yhteydessä määrätään puhdistustehovaatimukset ja/tai pitoisuusrajat.
- Ympärivuotisesti pintavalutuksella, jos turvekenttä on uusi tai iso eikä vesistö vaadi erityistä suojelua. Pintavalutukselle voidaan määrätä teho vaatimukset (KHO 2006:44 Nokeissuo).
- Pintavalutuskenttää laajemmalla kosteikolla, kasvillisuus kentällä jne.

Tuotannossa olevilla, pienillä tai lyhytaikaisilla kentillä voidaan hyväksyä myös muita järjestelyjä. Kaikkien vesiensuojelurakenteiden tulee olla sellaiset, että käsittelyteho voidaan varmentaa.

Valtaosassa turvelupia on määrätty pintavalutusta. Vuonna 2005 LSY:n alueella pintavalutusta oli 68 % luvista, PSY 67 % ja ISY 43 %. Lupia, joissa on "perustason" vesienkäsittely, on LSY:n alu-

eella 7 % kaikista turveluvista, PSY 24 % ja ISY 39 % (Hyvönen, Warsta, Harju ja Ekroos: Turve-
teollisuuden ympäristöluvut. TKK Talousoikeus, Tutkimusraportti 1/2008).

Hakemukset ja lupaharkinta perustuvat harvoin itse hankesuolta saatuun tietoon. Suon luontainen
kuormitus arvioidaan tutkittujen soiden perusteella. Turvetuotantoalueen kuormitus arvioidaan laa-
jemman alueen turvekenttien tarkkailun tuloksista. Pintavalutuksen ja muun vesiensuojelun teho
arvioidaan tarkkailutuloksista ja tutkimustuloksista. Hakemuksissa ja suunnitelmissa kuormitustie-
toja esitetään yleensä keskiarvoina kuvaamatta tulosten vaihtelua tai epävarmuutta.

Tiedon puute

Suon valumavesien määrä ja koostumus vaihtelee vuodenajan ja vesitilanteen mukaan. Suot ovat
erilaisia: valumavesien koostumus riippuu turpeen laadusta, pintakasvillisuudesta ja suon hydrolo-
giasta. Todennäköisesti myös suosta lähtevän ainekuorman vuosijakauma vaihtelee soiden välillä.
Tästä syystä myös tuotantoon valmistellun turvekentän ominaiskuorma ja todennäköisesti kuorman
vuosijakauma vaihtelevat. Kaikki kuormitusparametrit vaihtelevat lisäksi vuosittain sademäärästä
riippuen.

Luonnontilaisen suon ja turvekentän valunnan kemiallinen koostumus vaihtelevat seuraavasti
(www.ymparisto.fi>RiverLife>Turvetuotanto):

Muuttuja	Luonnontilainen	Turvetuotanto
Kiintoaine mg/l	1,2 – 10,4	1,5 – 2 400
Kokonaisfosfori ug/l	16 - 90	18 - 230
Kokonaistyyppi mg/l	0,3 – 0,9	0,5 – 5,6

Pintavalutuksen teho vaihtelee huomattavasti. Turvetuotannon vesiensuojelupäivillä (Oulu
1.10.2009) Mari Pekkala Pöyry Environment Oy:stä esitti PPO:n alueen turvekenttien veden laatua
kesällä 2008. Pintavalutuksen jälkeen lähtevän veden kiintoaineen pitoisuus oli 0,7 – 9,5 mg/l, fos-
forin 14 – 128 ug/l ja typen 0,4 – 2,2 mg/l.

Vaihtelukerroin luonnontilaisten soiden valunnan keskimääräisten pitoisuuksien välillä voi siis olla
lähes kymmenkertainen ja eri soiden pintavalutuksesta lähtevän pitoisuuden vaihtelukerroin myös
kymmenkertainen. Tässä tilanteessa lupaviranomaisen arvio, aiheuttaako turvetuotanto alapuolises-
sa vesistöissä merkittävää pilaantumista, on arpapeliä. Pintavalutuskentän ohjeen mukainen pinta-
ala, vähintään 3,8 % valuma-alueesta, tarkoittaa toimivaa kenttää. Kun tieto kentän toimivuudesta
on epävarma, lupaviranomainen voi varovaisuusperiaatteen mukaisesti vaatia isompaa pintavalu-
tuskenttää.

Tiedon tarve

Asiallisen lupaharkinnan perustaksi tarvitaan tietoa suon luontaisesta kuormituksesta sekä luvitetta-
van turvekentän kuormituksesta. Jos kenttä on uusi, tarvitaan lisäksi tietoa vesiensuojelun enna-
koidusta tehosta.

- luonnontilaisen suon kuorma
Uudessa hankkeessa suolta lähtevä vesistökuorma on mitattava ennen lupakäsittelyä
- turvekentän kuorma

Tuotannossa olevan suon kuormitusta ja kuorman vuosijakaumaa on tarkkailtava – ei riitä, että tarkkaillaan muita saman alueen soita tai valittuja esimerkkisoita. Tarkkailun tuloksia on käytettävä kuormituksen laskennassa.

- vesiensuojelun teho
Tuotannossa olevan kentän vesiensuojelun teho arvioidaan tarkkailutuloksista, uuden kentän vesiensuojelun teho muiden vastaavien rakenteiden tulosten perusteella
- tulosten ja arvioiden luotettavuus
Kuormitusparametrit vaihtelevat paljon ja aritmeettisen keskiarvon käyttö ei sen takia riitä. Konsulttien ja hakijoiden hyvään käytökseen kuuluu ilmoittaa tulosten hajonta ja arvioiden luotettavuusvälit.

Tavoitteena on, että turvekentän luvassa määrätään päästörajat tai puhdistuksen tehorajat.

Lopuksi

Lupaharkinnan tarkoitus on arvioida mahdollisimman tarkasti turvetuotannon vesistövaikutuksia. Arvion perusteella, tarvittavia lupamääräyksiä huomioon ottaen, lupa myönnetään tai hylätään. Arvio sisältää parhaassakin tapauksessa epävarmuutta. Epävarmuutta kuormituksesta ja vaikutuksista ei voi kuitenkaan siirtää vahingonkärsijöiden kannettavaksi. Nykyistä tarkkailu- ja hakemuskäytäntöä on tarvetta muuttaa niin, että lupaharkinnassa on käsillä riittävä tieto käsiteltävän turvehankkeen kuormituksesta.

Tarvitaan myös tutkimusta. Lupakäsittelyssä erityisesti kaipaamme uutta tietoa pintavalutuksen toiminnasta talvella, eri leveysasteilla ja erilaisella suopohjalla (mm. ojituksen vaikutus). Kasvillisuus kenttien ja kosteikkojen tehoa tunnetaan vielä huonosti. Odotamme myös mahdollisia uusia puhdistusmenetelmiä. Uudelta tutkimushankkeelta odotamme paljon ja toivomme TuKos:lle menestystä !